

הבעל נהרג - ואחיו ביקש שלושה לילות עם אשתו

רינה בן־הרוש התחתנה עם יצחק מורחיו לפני למעלה משלוש שנים. היא היתה אז בת 17, ואילו החתן היה מבוגר ממנה בארבע שנים. אך הוא הספיק כבר לסיים את שרותו הצבאי, והיה אף בעל שני מקצועות טובים: חש-מלאות וספנות.

★ ★ ★
מהלומה ב"קול-ישראל"

ה התחלה של הווג היתה קשה למדי. כסף לקניית דירה לא היה, והם שכרו דירה בלוד ב־80 ל"י בחודש. מהחשכונות המשותפים קנו הצעירים את הרהיטים והמשיכו לעבוד — כל אחד בעבודתו, כדי לחסוך כסף לרכישת השיכון.

הקבלן, שבא פעם לביתו של יצחק, היה כמשיח של הווג הצעיר. הוא ביקש מהספסן הצעיר לעזוב את מקום־עבודתו. לעבוד אצלו עבור משכורת גבוהה יותר, ואפילו בשותפות. הקבלן קיבל בדיוק או הזמנה גדולה בתחנת־הכוח רידינג. ב־5 בדצמבר 1962 יצא יצחק לראשונה לעבודתו החדשה. בקוצר־רוח הייתה רינה לשוב בעלה. בשעה ארבע הפך קוצר־רוחה למהלומה: קריין קול-ישראל הודיע בחדשות על תאונת־עבודה קטלנית בתחנת רידינג. כתוצאה מגפילת גג אסבסט נהרג פועל אחד. נמסר גם שמו של הפועל: יצחק מורחיו.

היה זה חודשיים וחצי אחרי חתונתה, ורינה הרגישה כאילו כל עולמה נפל והתרסק יחד עם גג־האסבסט בתחנה. אך היא לא ידעה אז מה הם המימדים האמיתיים של אסונה. היא לא ידעה שלפי דיני התורה היא נשארה לא רק אלמנה, אלא גם יבמה.

כי ישבו אחים יחד, ומת אחד מהם ובן אִי־לול, לא תהיה אשת־המת החוצה לאיש זר, יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאישה ויבמה. והיה הבכור אשר תלד יקום על־שם אחיו המת, ולא ימחה שמו מישראל. ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו, ועלתה יבמתו השערה, אל הזקנים, ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי.

וקראו לו קני־עירו, ודיברו־אליו, ועמד ואמר: לא חפצוני לקחתה. ונגשה יבמתו אליו, לעיני הזקנים, וחלצה נעלו מעל רגלו, וירקה בפניו, וענתה, ואמר: רה: ככה יעשה לאיש, אשר לא יבנה את בית אחיו. ונקרא שמו בישראל — בית חלוץ הנעל.

(דברים, ק"ה)
אדם מוזקן, מלא כבוד עצמי, הכריז בקול כבד, בהתאם לחשיבות תפקידו: "טכס החליצה!" שני הדיינים ושמונה חבריהם למניין, חובשי כיפה, הלבישו על ראשיהם את מיגבעותיהם השחורות, כדי להרגיש את החשיבות המיוחדת של הרגע.

"האם אתה מסרב לייבם את האלמנה הזאת?" פנה אב בית־הדין לאיש בעל השפם השחור, אחד משני גיבורי ה"הצגה, כשהאיש היסס לרגע, חזר הרב על שאלתו, כשאוי"ם מה מורגש בקולו: "נכון, שאתה מסרב לייבם אותה?" "נכון," ענה הפעם הגבר בריזות מופרות. הקלה ברור רה ה"הצגה" באותו רגע על פניה של הגיבורה של מחזה הפולחן הדתי — האשה הצעירה ונאת־הפנים, שעמדה מן הצד.

מאותו רגע גם החלה להתפתח העלילה, לפי כללי הביזם, הקבועים מראש. ראשית נכנסו לפעולה רוחצים: שני ה-

יצחק ורינה בן־הרוש
ומת אחד מהם...

שלוש עשנים ליריקה

הקרוב, ולבטח לא במשך השנה הקרובה, והדיינים היו מוכנים לחייב אותה לכך בהחלטתם. אך אברהם נשאר יציב בעמדתו. הוא נשאר יציב ועקשני גם בשיבות הבאות, אף למרות המזונות — 75 לירות לחודש — שהטיל עליו בית־הדין, עד למתן החליצה.

עברה שנה, ושוב נפגשו רינה ואברהם באותו בית־דין. הפעם היתה רינה כבר בטוחה שתקבל את השיחרור המבוקש. אך כפי אברהם היתה הפעם הפתעה נוספת, גדולה אף מן ההפתעה הראשונה.

"אינני רוצה לתת חליצה," הכריז האיש. "אני בוחר באפ" שרות הראשונה של חוק תורתנו הקדושה. אני רוצה לייבם אותה."

זו היתה ממש פצצה. רק אחרי שתיקה ממושכת חזר כושר־הדיבור לאב בית־הדין הרבני. "אבל אתה כבר נשוי!" קרא הרב. "אתה לא יכול להתחתן שנית!"

אך לאברהם היה מוצא גם מהקושי הזה. במשך אלפיים שנה נוספו לחוק התורה פירושים רבים, ובהם האפשרות להתגבר על כל מיכשול שהוא. אין צורך להתחתן, אם זה באמת בלתי־אפשרי. מוטב שהאשה תתמסר לגיטה לשלושה לילות — תקופה מספקת, לדעת החכמים, כדי לייבם אותה. גם אברהם היה מוכן להסתפק בתקופה מצומצמת זאת.

בשלב הזה נפסק הדין, והמשפט נדחה. אך אברהם לא יתיר על זכויותיו הקדושות. הוא שלה כעבור שבוע מכתב לבית־הדין הרבני, בו הוא הכריז על כוונתו להתגרש מאש"תו הראשונה ולהתחתן עם רינה. לפי הסברו, גם אשתו היתה מוכנה לעזור לו במעשה ולהסכים לגירושיה.

אך הדיינים דחו גם את ההצעה הזאת. "אין זה הגון להרוס משפחה אחת כדי להקים משפחה שניה," קבע בית־הדין. עמדתה של רינה בכל הפרשה הזאת לא היתה, כמוכן, חשובה כלל וכלל.

רינה בטכס החליצה *
"לא תהיה לאיש זר..."

★ ★ ★
סוף־סוף — לירוק

יתה זאת רק התחלת הפרשה. עתה עבר אברהם להתקפה כלכלית. הוא העמיד תנאי חדש למתן חליצה: להחזיר למשפחת הנפטר 5000 ל"י שקיבלה רינה כעזרה מקבלן, בתוספת של 2500 ל"י — מחירם של הרהיטים שהווג הצעיר קנה לדירתו.

הדיינים נמשכו ללא סוף, המשפט עבר מבית־הדין האזורי לבית־הדין הגדול בירושלים. שני עורכי־הדין של רינה התחלפו ושכרם עלה לאלפיים ל"י, והסוף לא נראה באופק. קרה גם דבר נוסף: רינה פגשה באדם שנשא חן בעיניה. אך אהבתה החדשה מתה באמצע. הרג אותה צילו של ה"נפטר, שחזר אליה שוב ושוב במשפט החליצה.

לפני כחצי שנה נכנס לתמונה עורך־הדין השלישי של רינה — יוסף בן־מגשה. הפעם החלו גלגלי־המשפט להסתובב הרבה יותר מהר. יתכן שהשפיעה על הדיינים אישיותו של עורך־הדין החדש: לוחם ידוע בכפייה הדתית, המוכן לעורר סערה ציבורית סביב הפרשה של החוק האבסורדי, המאפשר סחיטה ועינויים נפשיים של האשה.

לפני חודשיים קיבל בית־הדין הרבני הגדול החלטה לחייב את אברהם בחליצה, ללא תנאים מוקדמים. בן־מגשה לא הסתפק בכך. הוא פנה שוב לבית־הדין הרבני בתל־אביב, ביקש החלטה דחופה על חליצה בכפייה. מול עיני אברהם הועמד איום של בית־סוהר.

הפעם הוא נשכר. השבוע זרקה רינה את נעלו הרומאית לפינת החדר. "ככה יעשה לאיש, אשר לא יבנה את בית אחיו!" הכריזה האשה בת העשרים. ואז עשתה את הדבר שרצתה לעשות מומן: היא ירקה.

חיש מהר נודע לה מה פירוש המילה. במשך החודשיים של הנשואין לא הרתה רינה לבעלה, ולפי חוק בן שלושת אלפי השנים, היא שייכת לאחיו של הנפטר. הוא יכול היה לשחרר אותה רק על־ידי חליצה, אבל אז עליה לירוק בו וקלל אותו.

רינה לא הבינה למה עליה לקלל את גיטה, אברהם מורחיו (35), נהג אוטובוס אלעזר, בעל לאשה נחמדה ואב לשלושה ילדים. אך לא עבר זמן רב, והיו לרינה סיבות לקללות.

★ ★ ★
זכות הלילה השלישי

שלושה חודשיים אחרי האסון התקיימה בבית־הדין הרבני בתל־אביב ישיבה ראשונה של משפט החליצה — רינה מזורתי נגד אברהם מורחיו. אפילו בשביל הרבנים היה זה רק עניין פורמלי, הד רחוק של חוקים מתקופה שנעלמה ואיננה. הפתעתם היתה גדולה, כשסירב אברהם בתוקף לחלץ את רינה.

"האבל בליבי הוא עמוק מדי," הסביר לדיינים האת, בעל השפם השחור. "אני לא אסבול את המחשבה שאשתו של אחי המיסכן תינשא לאיש אחר, עוד לפני שעברה שנת־האבל המשפחתי."

רינה היתה מוכנה להבטיח שאין בדעתה להתחתן בזמן לילה: עורך־הדין בן־מגשה.

רוחצים רחצו ביסודיות את שתי רגליה של בעל השפם השחור, ואילו הרוחץ הראשי השגיח בקפדנות על מלאכתם. לאחר מכן הושב האיש מול הרבנים, והושיט את רגליו היחפות על ברכיו של אב בית־הדין. הרב עבר אצבע אחרי אצבע, על כף רגלו האחת והשנייה. לא היתה זאת סקרנות סתם, אלא הצורה היחידה לקבוע אינו משתי הרגליים היא הרגל הימנית, המתאימה לטכס החליצה.

אך הפעם לא הביאה אפילו בדיקה חוזרת למסקנות מוחלטות, משום־מה. היה זה רגע של משבר חמור: איך אפשר לנהל חליצה, אם לא נקבע איפה הרגל הימנית ואיפה בת זוגה השמאלית? הטכס נפסק, ובית־הדין יצא להתייעצות דחופה. כשחזרו הדיינים לחדר, היה כפיהם הסבר ברור, איך להתנהג במיקרה המזור הזה.

"על היבמה לחלץ את היבם ברגל שהיא חושבת שזו ה"רגל הימנית, ואז עליה לחשוב שזוהי באמת הרגל הימנית, ושהיא מחלץ אותה ברגל הזאת. אחר־כך עליה לחלץ את היבם ברגל השנייה, ואז עליה לחשוב שזוהי באמת הרגל השמאלית, ושהיא מחלץ אותה ברגל השמאלית, ושהרגל הימנית לא היתה כלל." הכריזו הדיינים.

כך, בצורה פשוטה והגיונית, התגבר בית־הדין על המיכשול הלא־צפוי, והאיש נעל זוג נעליים מיוחדות, הדומות בצורתן לנעלי הרומאים הקדמונים. האשה הרימה את רגלו הימנית־בספק, חלצה אותה וזרקה את הנעל לפינת החדר, כדי לחזור שוב על אותו מעשה בנעל השנייה. היא ירקה תחת רגליו של הגבר (לא בפנים! אין צורך בפנים!) הוכיח לה הדין רגע לפני־כן, והכריזה: "ככה יעשה לאיש, אשר לא יבנה את בית אחיו!"

כסציה הקומית הזאת, שהתנהלה השבוע בבית־הדין ה"רבני התל־אביבי הסתיימה עלילת העינויים, בת שלוש שנים.

יבם אברהם מורחיו
"ויבוא עליה..."